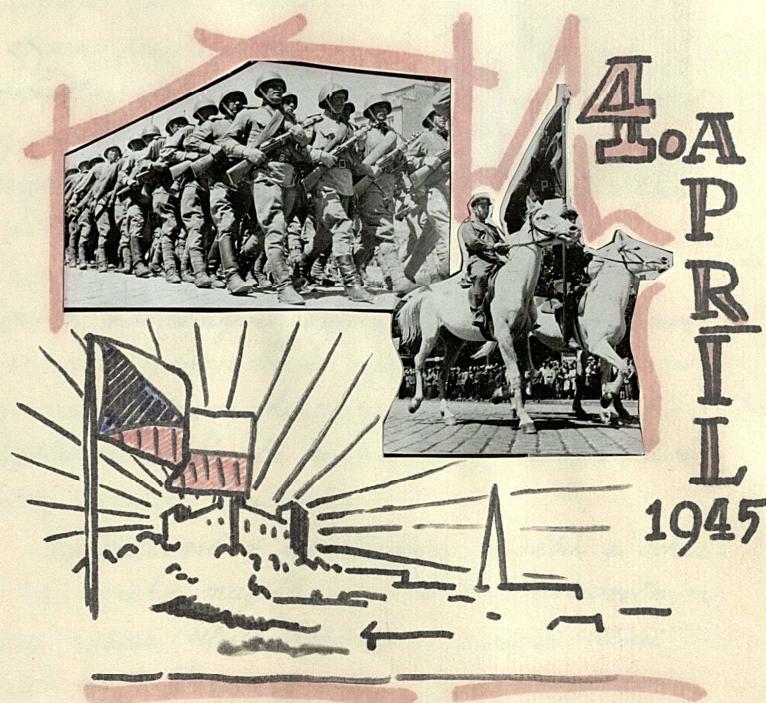
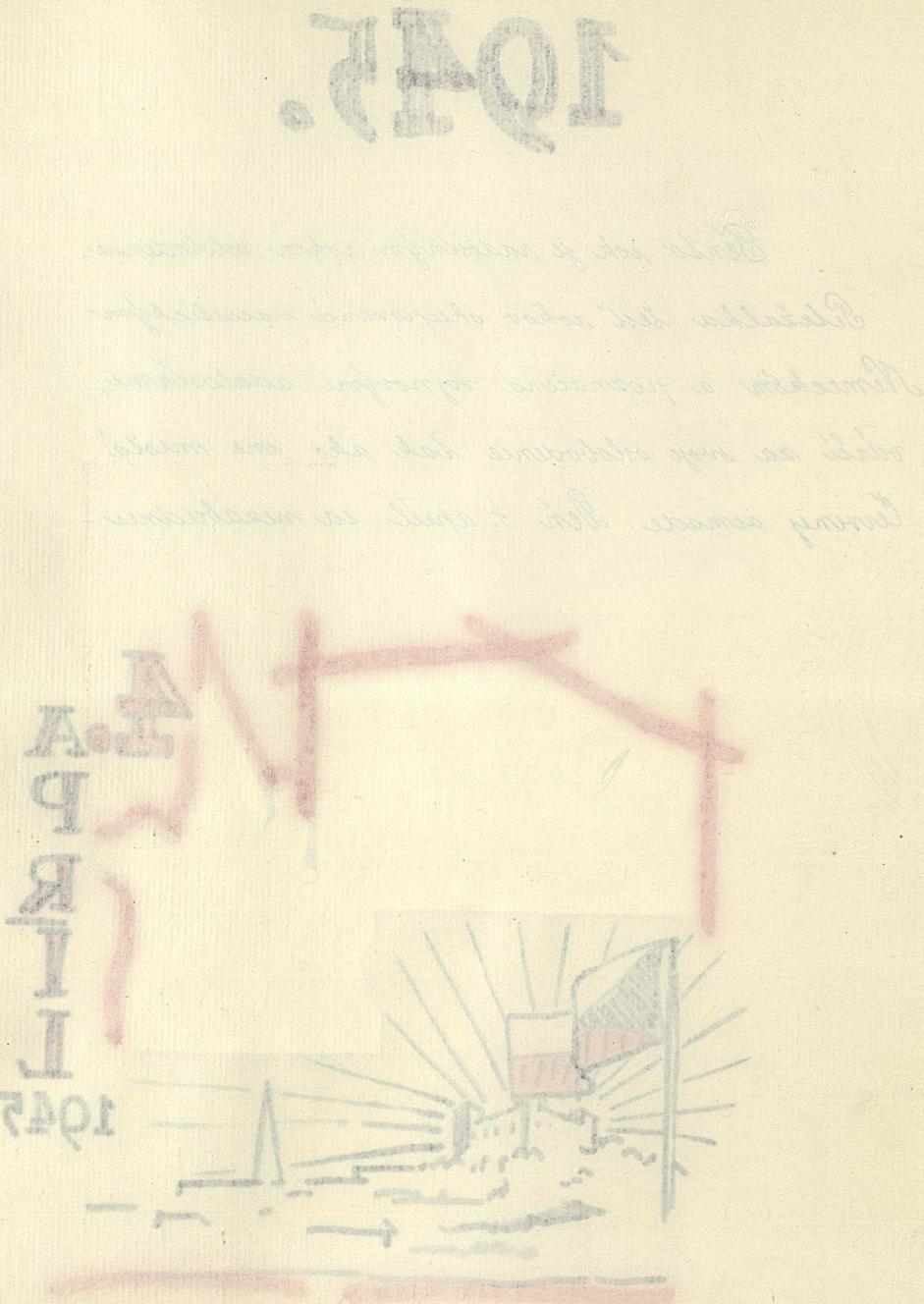

1945.

Tento rok je radosným rokom oslobodenia.

Petržalka sest' rokov okupovaná nacistickým Nemeckom a poznáčená vojnovými udalosťami, vďačí za svoje oslobodenie tak ako iné mestá Červenej armáde. Deň 4. apríla sa neabudne -

selne zapisuje do historie obce ako „Deň slobody“, ako deň návratu k oslobodenému Československu.

Nemecké okupanti, ako aj vojenské akcie spôsobili Petřžalke snačné škody. Petřžalské osady nie sú schopné prevádzky, lebo sú bez surovín a potrebného zariadenia. Polnokosodarskvo je vydrancované a zásobovanie obyvateľstva väčne ohrozené.

Revolučný národný výbor pod vedením Jozefa Škrhu hneď po oslobodení rozvíja silne kusidlo na obnovu priemyselnej a polnophodárskej výroby a veľkú pozornosť venuje zásobovaniu obyvateľstva potravinami a salsivom. Vyzýva občanov k národnym smerám a k vyzdvahaniu pracovnej morálky. Tielo výzvy nachádzajú prechopenie a obnova hospodárstva a verejného i kultúrneho života za podporu príslušníkov Červenej armády postupuje.

Garancia o bezpečnostnú službu a ochranu národného majetku je overená dobrovoľným sborm milicie (veliteľ Hoboda) a polície (veliteľ Oto Lohnicky). Uvedené sbory vykonávajú im-

JOZEF ŠKRHA
PRVÝ PREDSEDA REVOLUČNÉHO NÁRODNÉHO VÝBORU

zvereň úlohy až do prichodu československej Štátnej polície.

Veliteľstvo Červenej armády rychlým riešením požiadavkám školska, uvolňuje budovy škôl a dáva ich k dispozícii Štátnej školskej správe. Za veľkého úsilia učidlov, zamestnancov škôl a učennej pomoci Národného výboru sa podarilo dať budovy do poriadku. Dňa 3. septembra sa začína riadne vyučovanie, začal sa prvý školský rok po oslobodení, spojený so všetkými súčasťami, chronickým nedostatkom učebníckej súčasti, nedostatkom ašramensu, písacích potrieb, stalcov a pomôcek. Riaditeľom Štátnej mestskanej školy bol menovaný odborný učiteľ Daniel Bučíneč a riaditeľom Štátnej ľudovej školy na Jánosikovej ulici Edmund Grelka.

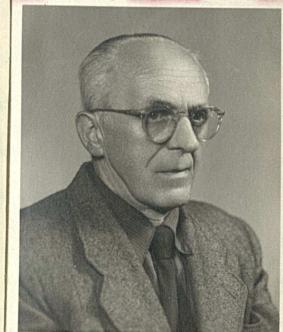
Medzi obyvateľstvom Pezináky sa nachádzajú ešte ľudia, ktorí spolupracovali s nacistickými okupačnými úradmi. Bolo potrebné týchto ľudí odhaliť, trebať súčasť, respektive urobiť opatrenia na ich odstranenie a uzemia Československej republiky. Za tým účelom bolo utvorené spravodajské oddelenie pod vedením Ľudmila Benku. Členmi oddelenia ďalej boli Karol Meri, Pochili, Milo a Gládek. Vrábok tohto oddelenia bolo tiež zabezpečiť oddelenie

opustených polnohospodárskych usedlostí a pôdy. Do Petržalky sa posom začínajú sláhovať rolníci a sopolčianskeho okresu, hľavne a obci nemecky, Prálice, Pridomestice a začínajú hospodariť na opustenej pôde v katastri Petržalka.

V jeseni na dvore Hlúnej medziánskej školy je volený staranmi Petržalky nový Národný výbor, a za predsedu bol volený Emanuel Berka.

V budove bývalej polície na Štefánikovej ulici sa uskutočnila schôdza Komunistickej strany, na ktorej sa predsedu bol volený Klement a za sajomníka Karol Meri.

V septembri tohto roka prešiel závod Mladov pod národnú správu, ktoréj úlohou bolo obnovenie poriaďku a príprava výroby. Národným správcom bol menovaný Andrej Galbo. V závode Iphine sa stal národným správcom Ján Mašek a u Harscha Lukšan.

EMANUEL BERKA
PREDSEDA MIESTNEHO
NÁRODNÉHO VÝBORU
V PETRŽALKE

na jesenn sa vrátili z nemeckých koncentračných lágrov súdruhovia Rudolf Kríž, bracia Erdőiovci, Rudolf Zimmermann a Anton Sternad. Novrásil sa Ľemanek, ktorý v lóbore zahyneil.

V noci a 11. na 12. decembra vypukol v budove Štátnej mestskej školy na Klinovej ulici z neznámych príčin požiar, ktorý zničil väčšiu časť strechy. Pri požiari vnikli tiež školy na školskom zariadení. Časť i sak chodného počtu učebných pomôcok bola zničená neopatrnosťou, pri záchranných prácach.

1940.

Kneč na výbajku tohto roka dochádza k zmene vo funkcií predsedu národného výboru. Emanuel Berka je povolený inou funkciou a za predsedu je zvoleny František Pmešek.

Národný výbor má obrovské ľahkosť pri zásobovaní obyvateľstva. Počas väčšej situácie aspoň čiasťne pomáha riešiť dodávka potravín, stravov a doležitých surovín, ktorí obarčal nás" štát od "kradu spojených národov pre pomoc a obnovu (UNRRA)." Delom na skôrach a lejto akcie bolo sadaarmo cez veľkú predstavku podávané mlieko, alebo kakao.

V tomto roku sa v obci začína rozvíjať tiež politická agilita Komunistickej strany, ktorá si svedčila vo svojich radoch najprogresívnejšie sily. Zvolený je Okresný výbor, predsedom ktorého sa stáva Rudolf Kričák a súčinníkom Humenánsky, otaja akoroční, skúsení komunisti. Za členov výboru boli zvolení Bendl Juraj, Benko Ernest, Buchal Mikloš, Čednič Edward, Gallo Ondrej, Kozelka František, Majorová Maria, Néri Karol, Sennad Anton, Ševčík Michal a

4

.DNF

Žimmermann Rudolf. Vlastný rýbok preveľ na Štátnej ulici budove po nemcoch a vriadiel sam svoj sekreteriať.

Pri príležitosti prveho ročného oslobodenia, ako dokaz vdáky obyvateľstva Petráčalky Červený armáde za oslobodenie, bola odhalená na budove Štátnej medzisianskej školy na Kalinovej ulici pamätná sába. Budova školy stála po oslobodení skôr Červenéj armáde ako polný lazaret.

Petráčalka bola akého roky so svojimi 18-20 tisícmi obyvateľmi najväčšou obcou v Československej republike. Vyhľáska povoleníctva mňdra zo dňa 13. februára 1946 č. do 1623/1-11/2-1946 sláva sa súčasťou veľkej Bratislavu, hlavného mesta Slovenska ako jeden a mesiatských obvodov. Počet obyvateľstva má vzostupnú tendenciu. Ľudovo-národné petráčalské sávody súčinnú rozvíjať rýbu. V maladore ke sa obnovuje rýbota podrážka, podpátkoo, dopravných pasov a v narodnom podniku Špinka sa záčina vyrábať "pozinkovaný" tovar. Varačáčiek popláška po pracovných siach. Aby sa umožnilo lenám a domácností sa pojiť sa do pracovného procesu, vriadiľ Národný rýbok prudškolské výchovné zariadenia. V adaptovaných budovách, väčšinou konfiskátoch venujúcich preš Maseriskej školy.

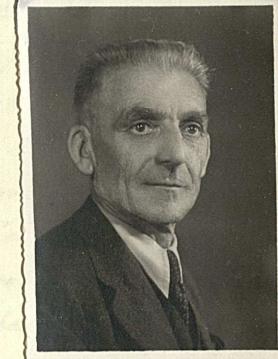
1047.

Po dohode s Maďarmi boli k Československej republike pričlenené obce Rusovce, Jarovce a Ľúňovo, čím sa zväčšilo pôdnomie, ktorý miestor na pravej strane Dunaja.

Všeobecné voľby, ktoré sa uskutočnili v miestnom roku a v ktorých Demokratická strana na Slovensku získaла 62% hlasov, mali dosah aj na kádrovú súmenu v Okrovovej rade v Petržalke.

Predsedom Okrovovej rady sa stáva demokratický poslanec Andrej Pátek. Menovaný bol už starostom obce Petržalka za prvej republiky v rokoch 1934-36 a 1936-38. Ako posledný starosta pred okupáciou Petržalky, bol povolený československými úradmi odovzdať obecný dom so väčšou náčitlosťou zástupcom nacistického Nemecka. Skalo sa tak 11. októbra 1938.

Po voľbach komunisti v Petržalke museli opuštiť budovu na Polnej ulici, kde mali ih-

ANDREJ PÁTEK,
STAROSTA OBCE PETRŽALKY
V ROKOCH 1934-1938,
TERAZ PREDSEDА OBVODOVEJ
RADY V PETRŽALKE

nej sekretariála, nakoľko tia bola dana k dispozícii súkromníkovi pre účely rohositkovva. Okremý výbor Komunistickej strany bol násery schádzať sa v súkromnom bytke členky výboru Marie Majorovej.

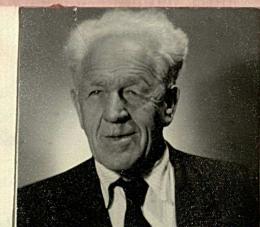
V noci 11. marca vznikla Petráčkova prirodná katastrofa - povodení. Silné ľadové kryhy plávajúce po Dunaji sa ponizše Bratislavu spricili, vytvorili hrádku, ktorá spôsobila prudké vodnémužie hladiny rôdy. Rôda vystúpila do výšky myje 10 metrov a zaplavila oba brehy. Na bratislavskej strane siahala voda až pred Univerzitu Komenského. Najnižie voda doplatila Petráčke, ktorá nebola chránená pred vysokými vodami a so prudoviským severná a východná časť. Vody Dunaja v nočných hodinách stúpli tak rýchle, že obyvateľia ohrozených oblastí nemali času ani utiecť a tak mnohí z nich, chalne oblečení, čakali na zachranu na povaliach a strechách svojich príbytkov. Narýchlo zorganizované oddiely z občanov Petráčky a najmä príslušníci česko-slovenskej armády zachraňovali čo sa len dalo a pomocou ďlnor evakuovali obyvateľstvo zo zatopeného ťaenia do škôl, kde boli tieto občania prechodne ubytovaní. Vyučovanie na školách bolo preniesené na dobu dovolených. Petráčka bola takmer úplne odrezaná od Bratislavu. Nasledali ľažkosti v zásobovaní i posky-

sovani lekárskej starostlivosti. V kradomnach obvodovej rady sa pracovalo dňom i nocou. Mnoho obytných domov bolo vodou i plávajúcimi ľadovcami poškodených, alebo úplne zničených. Značné škody utrpel i národný postník Harsch.

Priamo v tomto čase zasiahla Pezináku ďalšia tragická udalosť. Nakladné auto vezúce výbušninu na lámanie ľadu pri jazde po ulici náhle explodovalo. Pri explózii prišlo o život desať priesluchníkov armády, ako aj dve ťačky Štefánnej medailanskéj školy Štefánka a Wighora, ktorí náhodou istli okolo.

1948.

Na prelome rokov 1947 - 48 vzniká v našej republike veľmi napäťa vnútropolitická situácia. Domáca reakcia podľa národa a za podporu reakcie zahraničný ľini rozhorčený poslus o spoločenský avrál nášho ľudovodemokratického criadenia a postupné zrušenie toho, čo ľudu priniesla národná revolúcia a oslobodenie. Udalosti vyvrcholili 25. februára, keď prezidentovi Benesovi pri rokovani s Klementom Gottwaldom neostávalo iné východisko, ako prijať demisiu aradných ministrov a schlasiť s novými členmi vlády podľa nového komunistov. Táto v nekrvavej, rozhorčujúcej bitke o politickú moc v štáte zvítazil ľud nad reakciou. Februáravým výkazom sa v Česko-slovensku dovišilo prerasanie národnej a demokratickej revolúcie do revolúcie socialistickej a nasolila sa diktatúra proletariátu.

RUDOLF KRÍŽ
STAROSTA OBCE V ROKOCH
1932 - 34.
TERAZ PREDSEDA OBVODOVEJ RADY V PETRŽALKE

Reakcia na Slovensku bola odhalená protiľudová politika pravicového vedenia Demokratickej strany a preto bola súčasť

rozprudena. Po malo samozrejme dosah aj na kádrové zmeny vo vedení Okresovej rady v Petržalke. Predsedom sa stáva komunista Rudolf Kruž. Komunistická strana doslává opäť budova na Polnej ulici, kde si sriaduje svoj sekretariál. Hneď vo februári vyvára sa pri Okresnom výbore KSS akčný výbor, ktorého predsedom je Pavol Kalac. Akčný výbor sa opiera o bezvýhraadné podporu obyvateľov Petržalky.

Po februárovyx udalostiach sa i v našich petržalských závodoch rozprúdil čulý ruch. Rozbieha sa rozsiahla socialisticcká súťaž a súťaž ľudníkov. Závody denne menia svoju tvor. Rekonštruovali sa dielne, montovali stroje, zvyšovala sa technická úroveň výroby a rozširuje sa sortiment. Petržalka sa opäť postupne stača na strediskom priemyselnej výroby tak, ako pred druhou svetovou vojnou.

Dňa 21. apríla bol prijatý zákon 95 o jednotnej škole. Z doserajších ľudových škôl a mestskej školy vznikajú národné školy a Štredná škola, ktorej riaditeľom od 1. septembra je menovaný odborný učiteľ Ján Hopko.

1949.

Po februári 1948 naráslo úsilie splniť výročný plán. Po ďalší rokov náročného hospodárstva malí velký význam nové zmeny vo vlastníctve výrobných podnikov. Táto zmäda, ktorú sa vykalo veľkých podnikov s viac ako 50 zamestnancami vyrobila významnú hospodársku strukturnú krajiny a prospech socialismu. Prením výročného plánu sa postupne odstránil najčastejšie následky vojny a okupácie i v Petržalke a nárovná sa vyzbrovala priemyselná výroba.

Od 1. januára sa začal plniť pôlročný plán socialistickej výroby. Uzákonilo sa trájské vriadenie, okrem viazaného súhu s pridetovým systémom bol pri niektorých výrobkoch povolený sú volný.

Pred znárodením obchodu bolo v Petržalke 35 súkromných predajní potravinárskeho tovaru. Z toho počtu však značná časť neplnila ani tie najzákladnejšie požiadavky na hygienu, prestory a skladu. Bolo po znárodení ostalo pod firmou. Potraviny v prevádzke boli 13 predajní, čo na stále vzrástajúci sa počet obyvateľov naprostoto nedostávalo. Z toho dôvodu odbor pre obchod a priemysel Ústredného národného výboru a Okresová rada

uvádzajú maličké obchodné siel", respektive viedol nový, modernejší spôsob predaja - samoobsluhy, ktorí by boli schopní obslužiť väčší počet zákazníkov, ako predajne s tradičným spôsobom predaja.

Najväčšiu zmenu v národnom hospodárstve v tej päťročnici priniesli zriaďalky zdravotníckeho polnohospodárstva. Zakladanie jednotlivého rolnickeho družstva v našom obvode nebolo ľahkou úlohou. Roľníci spoločalku prijímali zakladanie družstva s nedôverou a nerovnodnosťou a nemali dosť odvahy vziať sa individualných form výroby. Pracovníci štátneho a súpracíckeho aparátu mali významný podiel pri poskytnutom odstraňovaní tradičného konzervativizmu u rolníkov. Doli so súdruhovia Ernest Benko, Karol Méri a Bartolomej Pilniček z Okresného výboru KSS, súdruh Rovenský z ÚMV a súdruh Jozef Luki zo závodu Malador, ktorí majú najväčšiu zásluhu na príprave a založení JRD v Petřáčalke. Prípravný výbor vznikol v októbre. Jeho predsedom sa stal Stefan Pekna a členmi boli Matúš Godál, Michal Galbavy, Ján Buc, Ján Klobošník a Michal Macko. Po zorganizovaní rolníkov v celkovom počle 37, bolo zvolené predsedníctvo s predsedom Stefanom Peknom. V členskej základni bola situácia do istej miery avláštna. Tba skupina členovia vnesli do družstva vlastní

prave, ostatní mali piaulné konfiskáky po 5 hektároch. Bo-
li to ľudia učorní, zvyknutí na tvrdú robu, ktorí bo-
lo na aranžmá v počítkoch dosť.

Štátne školská správa a Obvodová rada v snahe
umožniť školoprovinným deľom získať i hudobné vzia-
nie obvára v školskom roku 1949-50 Hudobnú školu v
budove bývalej kalvíckej fary. Otvorené boli najprv
odboru pre vyučovanie hry na husle a na klavír, ne-
skôr i pre ďalšie nástroje. Za riaditeľa bol usta-
rovený František Oswald.

Pre žiakov s poruchou intelektu sa obvára
1. septembra na Marcovej ulici Čoobidná škola.
Účelom tejto školy je umožniť žiakom s poruchou
intelektu získať základné vzdelenie, aby sa mohli
aktivne zapojiť do pracovného pomeru a stať sa plati-
vními členmi socialistickéj spoločnosti.